

ROCZNIKI HUMANISTYCZNE

Tom LXVI, zeszyt 5 – 2018

ZESZYT SPECJALNY / SPECIALE UITGAVE

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rh.2018.66.5s-22>

MARCIN POLKOWSKI

DE TOEPASSING VAN LITERAIR HERTALEN EN VERTALEN
IN DE DIDACTIEK VAN DE LITERATUURWETENSCHAP
VOOR DE BUITENLANDSE NEERLANDISTIEK

A b s t r a c t. Dit artikel wil laten zien hoe hertalingen van oudere (in het bijzonder middeleeuwse) literaire teksten in modern Nederlands en hun vertalingen (vanuit het Nederlands in andere talen, hier: Pools) kunnen worden gebruikt in het onderwijs van Nederlandse literatuur aan studenten Nederlands als een Vreemde Taal als onderdeel van een academische studie Nederlands. De beslissing om dergelijke teksten te gebruiken wordt gedefinieerd in termen van het samenspel van drie doelen (stimuleren van interesse, focus op taalverwerving, feitelijke inhoud). De auteur onderzoekt vervolgens een reeks bestaande handboek-type websites en gedrukte edities met historische literaire teksten hertaald in hedendaags Nederlands. Het artikel laat zien hoe in de didactische context parafrase en vertaling kunnen worden gebruikt als lesmethoden om alle drie de bovengenoemde doelen te bereiken. Een voorbeeld hiervan is een door de auteur begeleid project, waarbij studenten Nederlands van de Johannes Paulus II Katholieke Universiteit Lublin de ridderroman *Karel ende Elegast* in het Pools vertaalden.

Trefwoorden: literaire hertaling; edities; onderwijs; Nederlandse literatuur; Nederlands als Vreemde Taal.

Dr hab. MARCIN POLKOWSKI, Prof. KUL, is vergelijkend literatuurwetenschapper, neerlandicus en anglist. Hij is werkzaam aan de Johannes Paulus II Katholieke Universiteit Lublin (Polen), waar hij voornamelijk oudere Nederlandse letterkunde doceert. Zijn wetenschappelijk onderzoek is voor een belangrijk deel gefocust op de spiritualiteit van de Lage Landen van de middeleeuwen tot heden en de manier waarop zij zich in de literaire cultuur manifesteert. Hij is auteur van onder meer *A Struggle for Survival. The Continuity of Catholic Religious Literature in Holland: The Example of Delft (1450–1650)* (Lublin 2012) en *Images for a Lover's Eye. Sonnets from Pieter Corneliszoon Hooft's Emblemata Amatoria and their European Poetic Lineage* (Lublin 2009). Correspondentieadres: Katedra Literatury i Języka Niderlandzkiego IFA, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raławickie 14, 20–950 Lublin; e-mail: polkowski@kul.pl

INLEIDING

In deze bijdrage wordt door de auteur, docent Nederlandse literatuurgeschiedenis aan de Johannes Paulus II Katholieke Universiteit Lublin, aan de hand van zijn eigen ervaring gekeken naar het functioneren van hertaalde leesedities en vertalingen (vertaalde edities) in de NVT-literatuurdidactiek. De opzet van dit artikel is tweeledig: ten eerste zal dit probleem gekoppeld worden aan het aanbod van tekstedities en hun didactische toepassing, en ten tweede zal het besproken worden in relatie tot de manier waarop het hertalen en vertalen als didactische methoden tijdens literatuurcolleges kunnen worden gebruikt.

Hierbij zal de volgende terminologie worden gehanteerd:

- ◆ de NMT-neerlandistiek als benoeming voor de academische neerlandistiek binnen het Nederlandstalige gebied;
- ◆ de NVT-neerlandistiek als benoeming voor de academische neerlandistiek buiten het Nederlandstalige gebied;
- ◆ de NVT-literatuurdidactiek als benoeming voor het onderwijs van het vak Nederlandse literatuur(-geschiedenis) in de NVT-neerlandistiek (waarbij de afkortingen NVT voor Nederlands als Vreemde Taal en NMT voor Nederlands als Moedertaal staan).

Bovengenoemde termen zullen worden gebruikt ter vervanging van bijvoorbeeld de ‘buitenlandse’, ‘buitengaatsse’ of ‘extramurale neerlandistiek’. De drie laatste duiden slechts de geografische ligging van de vakgroepen Nederlands aan, terwijl het specifieke karakter van de academische studie Nederlands buiten het Nederlandstalige gebied juist ligt in het feit dat de doelgroep voornamelijk of bijna uitsluitend uit NVT-leerders bestaat (dwz. studenten die tegelijkertijd met hun studie Nederlands bezig zijn en zich het Nederlands als vreemde taal moeten eigen maken).

1. (OUDERE) NEDERLANDSE LITERATUUR ALS ‘ZWOEGWERK’ — OF TOCH NIET?

Eén van de grootste uitdagingen van de NVT-literatuurdidactiek is om een syllabus zo te ontwerpen dat de inhoud van het college tegelijkertijd boeiend is én afgestemd op het taalniveau van studenten die het Nederlands als vreemde taal leren, én bovendien een meerwaarde biedt door relevante (veelal kanonieke) teksten met een hoge culturele waarde te presenteren. De-

ze uitdaging kan schematisch worden weergegeven als de wisselwerking van drie variabelen: inhoudelijk aanbod, stimuleren van belangstelling en focus op taalverwerving (afb. 1).

Afb. 1: NVT-Literatuurdidactiek in een driehoek

1.1. STIMULEREN VAN BELANGSTELLING

Literatuur kan beschouwd worden als een ‘venster’ op iets wat belangrijker is dan zichzelf, met andere woorden, naar iets waar de student niet uitsluitend op het vlak van kennisverwerving, maar ook als persoon en individu nut van heeft. Literatuur kan ook een ‘venster’ zijn op een andere, voor de lezer nieuwe (soms vervreemdende) culturele werkelijkheid (vgl. Damrosch 2009, 503–504).

Op beide manieren stimuleert literatuur de belangstelling van de lezer. Praktisch betekent dit bijvoorbeeld dat men de waarde van gemarginaliseerde (bijv. ‘verouderd’ geachte) literaire teksten gaat (her-)ontdekken, of begint te zoeken naar nieuwe interpretaties die ontstaan binnen een interculturele ‘interpretatieve gemeenschap’ (*interpretive community*, vgl. Fish 1980, 141) zoals die van de NVT-neerlandistiek. Van even groot belang is dat dankzij een belangstelling voor teksten, die als ‘vensters’ op iets groters kunnen worden beschouwd, een zoektocht naar de epistemologische waarde

van de tekst ontstaat². Hoe dit kan gebeuren, kan worden geïllustreerd door vragen als:

- ◆ “Wat komt men uit canonieke (of juist marginale) teksten te weten over de mens in zijn metafysische, psychologische, maatschappelijke (enz.) positie?”
- ◆ “Zijn de inhoudelijke elementen van die teksten (motieven, topoï, enz.) nog steeds herkenbaar en/of relevant voor de lezer?”, of
- ◆ “Waarborgt de constructie (resp. inhoud) van die teksten inderdaad hun canonieke status?”

Een kritische of zelfs polemische lectuur, waarbij de (buiten-)literaire waarde van het werk ter discussie wordt geroepen, kan ertoe leiden dat de affiniteit van de student met de Nederlandse literatuur bevorderd wordt, mits de student uiteraard de gelegenheid krijgt om zijn/haar eigen standpunt te formuleren en te uiten.

1.2. INHOUDELIJK AANBOD

De NVT-literatuurdidactiek is vanzelfsprekend verankerd in de theoretische kennis op het gebied van de literatuurwetenschap. Hoe deze verankering een concrete vorm krijgt, is echter het resultaat van een lange en complexe reeks van overwegingen, die gedeeltelijk tot de ‘keukengeheimen’ van elke docent moeten worden gerekend. Daarbij kan een docent zich bijvoorbeeld afvragen:

- ◆ welke selectiecriteria zouden moeten worden gehanteerd bij de constructie van een syllabus?
- ◆ wat de verhouding is van informatie uit de literatuurgeschiedenis en –theorie tot ‘praktische’ componenten als tekstanalyse en –interpretatie?
- ◆ welke didactische werkvormen best kunnen worden gebruikt om de theoretische en praktische componenten te ‘operationaliseren’?

Hoewel de docent vrijwel altijd een subjectieve selectie maakt, is het ultieme doel dat NVT-neerlandistiekstudenten op consequente manier in contact worden gebracht met de canon van de Nederlandse literatuur (ook voor

² De epistemologische lading van literatuur en de bruikbaarheid ervan als een cognitief instrument worden nader beschreven door Głąb (2016). Dit onderzoek, gebaseerd op de inzichten van de vertegenwoordigers van *aesthetic cognitivism* en *literary cognitivism* in de Verenigde Staten, levert bewijs voor de stelling dat literatuur als een ‘moreel laboratorium’ functioneert (Głąb 2016, 49 en verder). Een tegenovergesteld standpunt is dat van voorstanders van de autonomie van het literaire kunstwerk die geneigd zijn de epistemologische waarde van een literair werk te minimaliseren.

wat de ‘oudere literatuur’ van vóór ca. 1800 betreft). De keuze voor specifieke literaire werken kan echter hierbij soms bepaald worden door niet-inhoudelijke factoren zoals de subjectieve voorkeur van de docent of de aanwezigheid van een bepaalde tekst in de lokale bibliotheek (resp. in een digitale databank).

Wat het inhoudelijk aanbod betreft, is ‘oudere literatuur’ zeker geen onbelangrijk deel van de canon: niet alleen omdat ze de continuïteit en langdurige evolutie van het literair geschreven Nederlands laat zien, maar met name omdat ze de fundamentele christelijke en humanistische kernwaarden van de Nederlandse cultuur illustreert. Bovendien vertoont de canon van de oudere literatuur een stabiliteit die in de nieuwste literatuur ontbreekt.

1.3. FOCUS OP TAALVERWERVING

Als uitgangspunt kan gesteld worden dat de academische didactiek van de Nederlandse literatuurwetenschap buiten Nederland en België functioneel, structureel en pragmatisch sterk gekoppeld is aan het NVT-onderwijs.

Het referentieniveau van de taalbeheersing van een student aan het eind van de bachelorfase wordt bijvoorbeeld aan de neerlandistiek in Lublin vastgesteld op B2 CEFR³. Dit niveau van taalbeheersing ligt uiteraard aanzienlijk lager dan het doorsnee niveau van studenten neerlandistiek in Nederland en België, die voor het overgrote deel moedertaalsprekers met een hoogontwikkelde taalcompetentie zijn. Dit betekent dat een docent in de NVT-neerlandistiek prioriteit kan geven (met name in jaargangen 1 en 2 van de bachelorfase, maar soms ook daarna) aan het feit of een tekst:

- ◆ in vertaling beschikbaar is (dit is zeker van belang aan het begin van het didactisch proces in de NVT-neerlandistiek);
- ◆ in modern Nederlands is hertaald (de middenfase: B1/B2).

Aan de andere kant, een (te) sterke nadruk op taalverwerving kan ertoe leiden dat literaire teksten in toenemende mate beschouwd worden in termen van hun gebruikswaarde bij het verhogen van de taalcompetentie van de studenten. Zo’n ‘utilitaire’ aanpak kan uiteraard een nadelig effect hebben op de literairhistorisch-georiënteerde aspecten van de NVT-literatuurdidactiek.

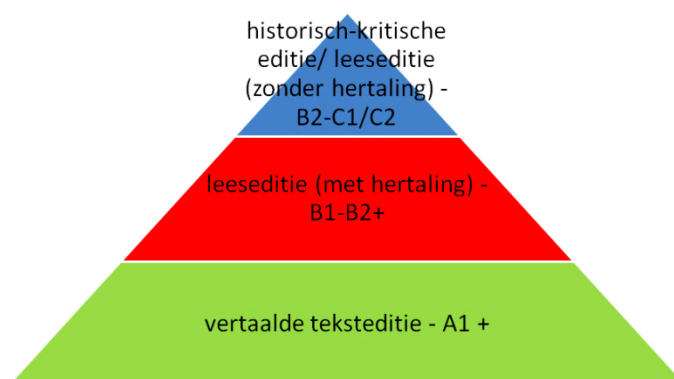
³ Engelbrecht et al. (2017, 2). Het streefdoel voor de masterfase wordt omschreven als niveau C1/C2 in: Engelbrecht et al. (2017, 2). Aan de andere vakgroepen in de regio mag waarschijnlijk een vergelijkbaar taalbeheersingsniveau verondersteld worden; een gedetailleerde vergelijking per vakgroep valt buiten het bestek van dit artikel.

Samenvattend, aan elk van de drie hierboven genoemde variabelen kan door verschillende docenten een andere prioriteit worden toegekend. Sommigen zullen het opwekken van de belangstelling het belangrijkste vinden, anderen de inhoudelijke kant, en nog weer anderen de taalverwervingsgeoriënteerde kwesties. In de praktijk bestaat er echter een vruchtbare wisselwerking tussen deze drie variabelen, en het zoeken naar een ‘gouden middenweg’ is zeker aanbevolen.

Een van de didactische middelen, die een harmonieus evenwicht tussen de drie hierboven genoemde variabelen mogelijk maakt, is — voor wat de NVT-literatuurdidactiek op het gebied van de oudere literatuur betreft — enerzijds het gebruik van toegankelijke hertaalde leesedities van historische literaire werken, en anderzijds het didactisch potentieel van de procédés van literair hertalen en vertalen als leermethoden in een NVT-literatuurcursus.

2. SOORTEN TEKSTEDITIES IN DE NVT-LITERATUURDIDACTIEK

In de NVT-literatuurdidactiek wordt gebruik gemaakt van verschillende soorten edities van literaire teksten. De typisch in dit verband gebruikte tekstedities vallen meestal in de categorieën (bijv. aan de hand van Mathijssen 2003) van historisch-kritische, school-, studie- en leesedities. Naar een andere taal dan het Nederlands vertaalde teksten worden binnen dit onderzoek als een apart soort editie geïnclassificeerd (“vertaalde editie”).

Afb. 2: Soorten tekstedities in de NVT-literatuurdidactiek

Hierboven wordt de moeilijkheidsgraad voor de leerder, van de meest lastige historisch-kritische editie naar de meest toegankelijke vertaalde teksteditie, schematisch in kaart gebracht. Op het schema staat naast elke ‘trap’ het geschatte referentieniveau van de NVT-student (het plusteken benadrukt dat het soort editie in kwestie ook door studenten op hogere niveaus kan worden gebruikt; de grootte van de ‘trappen’ weerspiegelt echter niet de frequentie waarmee elk soort editie gebruikt wordt) (afb. 2).

Aan de hand van de praktijkervaring kan over het algemeen vastgesteld worden dat de NVT-literatuurdidactiek veel gebruik maakt van lees-, studie-, en schooledities, en dat deze frequentie vanzelfsprekend hoger ligt dan bij de academische NMT-literatuurdidactiek. Een belangrijk aspect van de meest vaak gebruikte edities is de aanwezigheid van een hertaling; dit geldt met name voor oudere literaire teksten.

De grens tussen hertaling (parafraze) en vertaling van een oudere (Middelnederlandse) tekst is op zich vloeibaar. H. Slings gebruikt in plaats van ‘hertaling’ in zijn editie van *Karel ende Elegast* bijvoorbeeld de term ‘vertaling’ (Slings 1997, 8). In het onderhavige artikel wordt het begrip ‘hertaling’ gereserveerd voor Nederlandstalige parafrasen van oorspronkelijk in het Middelnederlands (of in andere historische varianten van het Nederlands) geschreven teksten, en ‘vertaling’ voor die van teksten uit het Nederlands naar andere talen (bijv. het Pools).

Vertalingen naar de moedertaal (‘vertaalde edities’) vormen een belangrijke subcategorie (aan de andere kant moet opgemerkt worden dat het aanbod van vertalingen van oudere literaire werken in verschillende moedertalen van studenten in de NVT-neerlandistiek, bijvoorbeeld in het Pools, zeer beperkt is)⁴.

Bij hertaalde leesedities is het bovendien belangrijk om niet alleen aan zelfstandige publicaties te denken, maar ook aan volledige (veelal korte) literaire werken of aan fragmenten van langere teksten, die opgenomen worden in handboeken Nederlandse literatuurgeschiedenis. In deze bijdrage zal

⁴ Het aantal vertalingen van Middelnederlandse teksten naar het Pools blijft nog steeds zeer gering, terwijl dat van romans — met name geschreven na 1945 — een stijgende lijn vertoont. Tot de wel vertaalde werken behoren: *Cudowna historia* 1998 (vert. van *Mariken van Nieumeghen*); Vondel 2002 (vertaling van Vondels *Lucifer*); *Vanden vos Reinaerde* — een fragment door Andrzej Dąbrówka in rijm vertaald in Dąbrówka 2001, 7–10; fragmenten uit *Der naturen bloeme* in: Jongen & Dowłaszewicz 2012. Voor een overzicht van vertalingen, zie Dowłaszewicz (2017, 165–177). Daarnaast zijn als vertaling recentelijk verschenen: *Dzieje króla Karola* 2017 en een historisch-kritische editie van een reeks Middelnederlandse exempla in hertaling en in vertaling naar het Pools (Polkowski 2018).

ik me beperken tot zowel hertaalde leesedities in de vorm van zelfstandige publicaties als hertalingen die aangeboden worden in handboeken literatuurgeschiedenis.

3. LITERAIRE TEKSTEN IN HERTALING IN DE DIDACTIEK

Bij de bespreking van het gebruik van hertaalde edities zal ik ingaan op teksten uit de periode tot 1500. Ook latere perioden daarna (Gouden Eeuw, Verlichting, en tot op een zekere hoogte romantiek en realisme) zijn vertegenwoordigd met dergelijke edities (bijvoorbeeld uit de reeks *Tekst in context* uitgegeven door Amsterdam University Press), maar de algemene trend kan geïllustreerd worden aan de hand van hertaalde Middelnederlandse literatuur. Ik zal daarbij zowel ouder als meer recent materiaal onder de loep nemen.

3.1. WEBSITES OVER LITERATUURGESCHIEDENIS MET HERTAALDE LEESTEKSTEN

De lacune, die ontstaan is door het verwijderen uit het voortgezet onderwijs in Nederland van Lodewicks populaire *Literatuur*, werd na het jaar 2000 ingevuld door een literairhistorische educatieve website bestemd voor het voortgezet onderwijs: *literatuurgeschiedenis.nl*. De doelgroep wordt als volgt omschreven: “leerlingen in de Tweede Fase van het Nederlandse voortgezet onderwijs en voor de bovenbouw van het Vlaamse secundair onderwijs” maar ook “alle andere leerlingen en belangstellenden” (www1); er wordt echter geen melding gemaakt van NVT-studenten.

Literatuurgeschiedenis.nl volgt het vertrouwde patroon van een handboek waarin literair-historisch commentaar gecombineerd wordt met een aantal ‘representatieve’ tekstfragmenten. Op deze gebruiksvriendelijke website bevinden zich talrijke literaire werken (volledig of fragmenten ervan), die bovendien in veel gevallen van een hertaling zijn voorzien. De hertalingen zijn zowel ontleend aan bestaande leesedities als speciaal voor deze website gemaakt. Soms zijn zelfs geluidsopnames beschikbaar: hierdoor kan de gebruiker horen hoe een Middelnederlandse tekst oorspronkelijk geklonken zou hebben. Een goede illustratie van zo’n multimediale aanpak is de pagina over Hendrik van Veldeke (www2). De lezer krijgt hier weliswaar slechts één langer fragment (ter vergelijking: ook in de oudere Lodewick was dat

één fragment), maar het citaat is tamelijk uitgebreid en leent zich goed voor analyse en interpretatie, ook met beginnende studenten.

Een andere website met hertaalde tekstfragmenten, die echter meer het karakter van een gespecialiseerde bloemlezing heeft, is *vogala.org*. Hier ontbreekt er weliswaar een commentaar, maar het aanbod aan teksten is breed en gevarieerd. *Vogala.org* is gebaseerd op een idee van Frits van Oostrom als een project gerealiseerd door een team onder leiding van Hubert Slings (www3). De site biedt de gebruiker de gelegenheid teksten in beide taalvarianten te lezen en bovendien in het Middelnederlands te beluisteren. Er zijn tot dusver in totaal 29 ‘vensters’ op de website geplaatst, die soms één, soms meerdere teksten bevatten; ze zijn gefocust op een bepaald thema, werk of genre, bijvoorbeeld *Karel ende Elegast*, ‘Gezongen devotie’ of ‘Aan tafel’.

De MOOC Middelnederlands is weliswaar zeer recent gelanceerd (2017) maar heeft zijn nut in de literatuurdidactiek al volop bewezen (Haverals 2017). De MOOC (Massive Open Online Course) werd ontworpen op “[...] initiatief van de Antwerpse collega’s van hoogleraar Middelnederlandse letterkunde Frank Willaert [...] naar aanleiding van zijn emeritaat op 8 september 2017” (www4) in samenwerking met de Universiteit Antwerpen en diverse andere wetenschappelijke en culturele instellingen uit Nederland en België. De MOOC Middelnederlands is een online-platform voor de literatuurdidactiek, waarop filmopnames van hoorcolleges over belangrijke teksten uit de Middelnederlandse literatuur worden aangeboden. De MOOC Middelnederlands biedt de gebruiker weliswaar geen tekstedities in hertaling aan, maar vormt een zeer nuttige aanvulling van traditionele tekstgerichte colleges door als uitgangspunt te dienen voor diverse door de docent te bedenken activiteiten waarmee de spreek-, luister- en schrijfvaardigheid van de studenten wordt geactiveerd. De MOOC Middelnederlands werd praktisch toegepast tijdens colleges ‘Nederlandse literatuur tot 1880’ verzorgd door de auteur van het onderhavige artikel aan de Johannes Paulus II Katholieke Universiteit Lublin in het academisch jaar 2017–2018.

3.2. HERTAALDE LEESEDITIES

Hieronder worden drie verschillende voorbeelden van hertaalde edities besproken die een verschillende doelgroep beogen, maar die (met kritische kanttekeningen) in de NVT-literatuurdidactiek nuttig zijn. In deze opsomming wordt een chronologische volgorde gehanteerd, van de oudste naar de

meest recente. Dat de lijst niet volledig is, heeft te maken met het feit dat de bedoeling ervan is om de representatieve soorten edities te karakteriseren, in plaats van een systematisch overzicht te geven van alle mogelijke beschikbare publicaties⁵.

Taal & Teken

Een nog steeds in de NVT-literatuurdidactiek bruikbare bron zijn de *Vertaalde tekstuitgaven* van de uitgeverij Taal & Teken (Leeuwarden). Deze reeks is in 1978 onder leiding van leraar en redacteur Hessel Adema ontstaan (Slings 1996, 207–211), en ze loopt nog steeds (anno 2017) (www5). Taal & Teken biedt soms de enige hertaalde editie van een gegeven literair werk op de markt (bijv. van J. van den Vondels *Gijsbrecht van Aemstel*).

Hoewel de Taal & Teken-boekjes oorspronkelijk bedacht werden voor het voortgezet onderwijs in Nederland (en dus te classificeren zijn als een schooleditie), zijn ze goed inzetbaar in de NVT-neerlandistiek dankzij het feit dat er een proza- (of vrije-vers) hertaling wordt aangeboden, waardoor zelfs moeilijkere oudere teksten voor de beginnende of minder gespecialiseerde lezer ietwat meer toegankelijk zijn. Een in het oog springend nadeel van de edities in de Taal & Teken-reeks — zeker vanuit het perspectief van een NVT-student of -docent — is het ontbreken van woordverklaringen en commentaar. De inleiding is minimaal en bevat uitermate weinig informatie⁶. De lezer moet het doen met de proza-parafraze, die voor de gemiddelde NVT-student op B1-niveau zonder woordverklaringen niet altijd makkelijk te volgen is. Omdat de hertaling voor een doelgroep van NMT-sprekers is ontworpen, veronderstelt het een tamelijk hoge graad van taalcompetentie.

Aan de andere kant kan een NVT-docent de hertaling als uitgangspunt voor een taalverwervingsoefening beschouwen. De elementen hiervan omvatten (maar zijn niet beperkt tot) woordenschatkennis van het moderne Nederlands, en spreek- en schrijfvaardigheid. In het eerste geval bestaat een mogelijke oefening uit het zoeken naar synoniemen van nieuwe woorden en uitdrukkingen; het tweede kan bestaan uit het schrijven (individueel of in

⁵ Volledigheidshalve zou men nog de door Theo Knippenberg opgerichte Bulkboek-reeks moeten vermelden, die tussen 1971 en 1999 bestaan heeft, en opnieuw vanaf 2007 actief is. Andere reeksen met hertaalde edities van oudere literaire werken zijn de Griffioenreeks van uitgeverij Querido (1986–2002), Middelnederlandse tekstedities van uitgeverij Verloren (1993-heden), en de Delta-reeks; in de twee laatste, die een historisch-kritisch karakter hebben, zijn echter niet alle edities voorzien van een hertaling. Voor de receptie en kritiek van de genoemde reeksen in Nederland, zie Van Stipriaan (2003, 13–16).

⁶ Zie bijv. Van Ryssen (1990, 15–17).

groepsverband) van een nieuwe eigen parafrase aan de hand van de hertaling. De proza-parafrase van Adema kan gebruikt worden om kritische vragen stellen betreffende de betrouwbaarheid ten opzichte van de brontekst (voor gevorderde studenten).

Nederlandse klassieken

De tweede categorie leesedities, met een meer moderne aanpak en voorzien van zowel woordverklaringen als een uitgebreid commentaar, kan geïllustreerd worden door boeken uit de reeks *Nederlandse klassieken* van uitgeverij Prometheus/Bert Bakker (Amsterdam). Deze achtdelige serie werd tussen 1994 en 2002 gepubliceerd. Vier delen waren het resultaat van een samenwerking tussen de dichter Willem Wilmink (1936–2003) en diverse Nederlandse literatuurhistorici (zoals W.P. Gerritsen, Theo Meder en Bart Ramakers)⁷.

De leestekst wordt in deze reeks systematisch in parallelformaat aangeboden: een hertaling naast de kritische editie (in het Middelnederlands). De hertalingen van Wilmink zijn berijmd; uit de parafrase spreekt de zorg van de dichter voor de stilistische kwaliteit van de tekst. De uitgaven zijn voorzien van een uitgebreide inleiding waarin belangrijke literairhistorische facetten van de brontekst uitvoerig belicht worden; er is ook aandacht voor het werk van de hertaler. Bovendien is er een nawoord dat voor de academisch georiënteerde lezer meer verdieping biedt, en een gedegen bibliografie. De doelgroep kan gekarakteriseerd worden als academisch gevormd. Woordverklaringen en toelichtend commentaar zijn volop aanwezig, maar niet ten overvloede, zodat de lezer niet door minder relevante informatie afgeleid wordt.

Tekst in context

De laatste categorie leesedities, met een moderne opmaak en waarin de resultaten van de meest recente stand van onderzoek in de literatuurwetenschap verwerkt zijn, bestaat uit de reeks *Tekst in context* verzorgd door Amsterdam University Press. Deze reeks telt dertien deeltjes (2017) en wordt voortgezet. De boekjes bestaan meestal, wat de oudere literatuur betreft, uit een parallellopende kritische editie en hertaling⁸. Edities van meer recente prozawerken zoals *Sara Burgerhart* of *Max Havelaar* bevatten daarentegen enkel een hertaling (of een aanzienlijk herwerkte kritische editie) van de oorspronkelijke tekst.

⁷ Bijvoorbeeld de editie *Beatrijs* (1995).

⁸ Bijvoorbeeld de editie *Karel en Elegast* (1997).

Het innoverende kenmerk van *Tekst in context* is dat de hoofdstukken waarin de leestekst wordt aangeboden afgewisseld worden met hoofdstukken met commentaar (de “context”). Deze structuur wordt nog verder visueel ondersteund door de lay-out: gele bladzijden voor de tekst en blauwe voor het commentaar. Daarnaast is elke langere tekst of hoofdstuk voorzien van een in- en uitleiding en van korte verklaringen, waarin extra informatie wordt gegeven. De NVT- neerlandistiek wordt niet tot de doelgroep gerekend, die als volgt omschreven wordt:

De reeks *Tekst in context* is ontwikkeld voor gebruik in het voortgezet onderwijs. Met behulp van aanpassingen in de dosering en docering is de reeks op tal van manieren inzetbaar: zowel voor havo 4/5 als voor vwo 4/5/6, zowel voor klassikale behandeling als voor zelfstudie. (Slings 1997, 2).

De reeks is echter ook uitermate bruikbaar binnen de NVT-literatuurdidactiek. Het grote voordeel van de boekjes is dat (net als in de edities uit de hierboven besproken reeksen: *Taal & teken* en *Nederlandse klassieken*) de minder gevorderde lezers zich kunnen beperken tot de hertaling terwijl de meer gevorderden met zowel de kritische editie als de hertaling aan de slag kunnen gaan.

Een pluspunt is bovendien de veelzijdigheid en de diepgang van de commentariërende tekstgedeelten waarin op een consequente en voor de beoogde doelgroep nogal toegankelijke manier belangrijke wetenschappelijke kennis verwerkt is. De tekstblokken kunnen door de studenten in een tamelijk kort tijdsbestek tijdens het college worden gelezen; de langere teksten lenen zich uitstekend voor zelfstandige lectuur. De variëteit aan informatie zorgt voor afwisseling en geeft de docent redelijk veel keuzevrijheid. Een extra voordeel is de grote hoeveelheid beeldmateriaal in de boekjes. Een nadeel van al die rijkdom is echter dat de commentaren en beeldmateriaal niet altijd strikt genomen relevant zijn en soms zelfs van de tekst kunnen afleiden.

3.3. EEN WENSENLIJST

Een klassieker, die alle studenten van de studierichting Engels goed kennen, is de *Norton Anthology of English Literature* (Greenblatt 2015). Nu in zijn vijftigste jaargang, beleeft deze steunpilaar van het literatuuronderwijs aan Engelse en Amerikaanse universiteiten en colleges zijn negende volledig herziene uitgave. De *Norton Anthology* draagt in grote mate bij aan het ima-

go van de canon van de Britse literatuur wereldwijd (er is ook een tegenhanger voor de Amerikaanse literatuur: *Norton Anthology of American Literature*). De *Norton* is een kanjer van een boek: het nieuwste eerste deel van de bloemlezing Britse literatuur vanaf Beowulf tot en met de Verlichting telt maar liefst 3192 bladzijden. In dit bestek biedt het de lezer een breed assortiment aan teksten (zowel volledig als tekstfragmenten), waaronder veel kritische edities met sterk gemoderniseerde spelling, die voor studenten makkelijk leesbaar zijn. Daarnaast bevat de bloemlezing een aantal (vooral Oud- en Middelenegse) teksten in hertaling, bijvoorbeeld van *Beowulf* of *Sir Gawain and the Green Knight*.

Op de wensenlijst van de NVT-neerlandistiek zou ik graag een Nederlandse versie van de *Norton Anthology* plaatsen: een bloemlezing met langere tekstfragmenten of soms volledige teksten van de belangrijkste werken die gerekend worden tot de canon van de Nederlandse literatuur. Zo'n bloemlezing kan uiteraard de vorm van een 'vernieuwde Lodewick' krijgen: de basis is al gelegd. Een dergelijk boek (wel bijgewerkt naar een academisch niveau en met inachtneming van alles wat in het vak sinds de jaren '50 is gebeurd) zou een broodnodige toevoeging zijn aan het grote aantal bestaande literatuurgeschiedenissen. In een dergelijk boek zou een chronologische indeling moeten worden gehanteerd; het liefst aan de hand van een overzichtelijke periodisering (zoals in Meijer Drees 1993). De teksten zouden optimaal vergezeld moeten worden door korte informatieve opstellen over de literair-historische achtergrond en met leidraden voor de interpretatie (men denke aan de artikels in het handboek *Nederlandse literatuur. Een geschiedenis* of aan de hoofdstukjes 'tekstinterpretatie' in Gera & Sneller 2010). Daarmee zou die publicatie zowel nuttig zijn voor zelfstudie als voor klassikaal gebruik tijdens colleges. De belangstelling voor zo'n publicatie is echter bij Nederlandse en Belgische uitgeverijen tot heden zeer gering geweest en de docent van zowel de NMT- als NVT-neerlandistiek zal vermoedelijk nog enige tijd moeten wachten totdat iemand deze impasse weet te doorbreken.

4. HERTALEN EN VERTALEN VAN LITERAIRE TEKSTEN ALS DIDACTISCHE NVT-METHODES

Aan het hertalen en vertalen van literaire teksten hoeft men niet uitsluitend te denken in verband met kant-en-klare tekstedities waarmee studenten en docenten aan de slag gaan. Zowel hertalen als vertalen zijn namelijk twee

van oudsher vertrouwde didactische methoden die in de NVT-literatuurdidactiek een belangrijke rol blijven spelen. Beide hebben hun historische wortels in de renaissancistische *studia humanitatis*. De toenmalige scholier “[...] oefende met vertalen, met het verzamelen van citaten, het schrijven van een opstel, parafaseren van teksten, en met het op diverse manieren verwoorden van dezelfde boodschap” (Jansen 2008, 17). Ook tegenwoordig zijn vertalen en hertalen twee doeltreffende methoden waarmee de NVT-student met het literaire Nederlands leert om te gaan (van de belangstelling hiervoor getuigt onder meer Bossaert 2015, 41–54).

Hieronder zal ik, uitgaand van doelstellingen die ontleend zijn aan de hierboven besproken variabelen in het NVT-onderwijs (2.1.-2.3.; fig. 1), nagaan hoe hertalen en vertalen de docent kunnen helpen deze doelstellingen te bereiken.

DOELSTELLING	RESULTAAT
1. Stimuleren van belangstelling	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Aandacht voor de literaire kwaliteit en buitenliterair belang van de tekst: Her- en vertalen bevordert <i>close reading</i> als methode van interactie met de brontekst waardoor de NVT-student potentieel meer aandacht krijgt voor de literaire kwaliteit (retorica, stijl, register) van de bewuste tekst en voor zijn extra-literair (cultureel) belang. ◆ Tastbare effecten: De studenten maken samen (in een “keten”) een vertaling van een langere tekst; de afzonderlijke stukken van deze vertaling kunnen vervolgens door de docent worden samengevoegd en tenslotte aan de groep worden aangeboden (met gelegenheid voor discussie en evaluatie). Iedereen krijgt dan “zijn” of “haar” tekst als onderdeel van een groter geheel te zien.
2. Inhoudelijk aanbod	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Aandacht voor historische varianten van het Nederlands: als voorwaarde om een oudere literaire tekst te her- of vertalen moeten NVT-studenten kennismaken met diverse aspecten van historische varianten van de Nederlandse taal (grammatica, spelling, woordenschat, enz.). ◆ Aandacht voor de plaats van het werk in het systeem van de Nederlandse en wereldliteratuur: her- en vertalen vraagt aandacht voor de plaats van een tekst binnen de Nederlandse literatuur (genreproblematiek, receptiegeschiedenis, discussie over plaats in de canon) maar ook voor zijn status binnen de wereldliteratuur (reeds vertaald? waarom wel/niet? wat was de receptie? wat heeft de tekst te bieden aan een niet-Nederlands(talig)e lezer?). ◆ Aandacht voor theorie van het vertalen: noties als de equivalentietheorie, onvertaalbaarheid of realia, kunnen ter sprake worden

3. Focus op taalverwerving	<p>gebracht, al dan niet naar aanleiding van discussie over een aantal geselecteerde wetenschappelijke artikels.</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Spreekvaardigheid: Studenten, die aan een hertaling werken, discussiëren (al dan niet na een mondelinge lectuur en/of inhoudelijke parafraze) over de opbouw, thematiek en interpretatieproblemen van de tekst, begeleid door de docent die hulpvragen stelt. ◆ Woordenschatverwerving: In de voorbereidingsfase voorafgaand aan de vertaling zoeken de studenten onbekende woorden op; dit kan gebeuren tijdens een <i>brainstorm</i>-oefening waarbij de docent nieuwe woorden op het bord schrijft, of als een door (een groep van) studenten gehouden workshop-presentatie. ◆ Schrijfvaardigheidsoefening: De studenten schrijven individueel (of in groepsverband) een Nederlandse parafraze die de inhoud van het geselecteerde fragment weergeeft. ◆ Vertaalvaardigheid: De studenten verhogen hun praktische vertaalcompetentie door een Nederlandse tekst naar hun moedertaal te vertalen.
----------------------------	---

4.1. DE MEERWAARDE VAN HER- EN VERTALEN ALS DIDACTISCHE ACTIVITEIT: EEN DIDACTISCH VERTAALPROJECT IN LUBLIN (2017)

Een concreet voorbeeld is een vertaalproject dat de auteur van het onderhavige artikel tijdens academisch jaar 2016/2017 met studenten in het kader van zijn colleges Nederlandse literatuur voor het tweede jaar masteropleiding Nederlands heeft gerealiseerd. Het beoogde doel was om de ridderroman *Karel ende Elegast* naar het Pools te vertalen. Aan het project hebben de volgende toenmalige studenten deelgenomen: Michał Ciekliński, Katarzyna Grela, Piotr Pojnar, Małgorzata Jamroz, Karolina Kwietniewska, Monika Mączka, Agnieszka Jakubczyk en Joanna Wojnar. De verantwoording van de keuze voor dit literaire werk was heel eenvoudig: *Karel ende Elegast* is een van de belangrijkste teksten uit de canon van de Nederlandse literatuur; deze ridderroman heeft bovendien een bijzondere plaats in de Nederlandse cultuur verworven. Ook door studenten Nederlands in Polen wordt deze tekst tamelijk vaak gelezen en bestudeerd. *Karel ende Elegast* is daarnaast nooit eerder naar het Pools vertaald.

Het vertaalproject heeft een experimenteel karakter gehad: lukt het met een kleine groep studenten een bruikbare vertaling te produceren? De bedoeling was eveneens om een vertaling te maken die nuttig zou zijn voor de studenten van de neerlandistiek in Polen en die tegelijkertijd aan studenten zou

laten zien dat hun werk tijdens de colleges tot concrete, tastbare resultaten kan leiden.

In de loop van de colleges werd gediscussieerd over:

a. de keuze van de brontekst: de studenten werkten met twee edities: een historisch-kritische editie (*Karel ende Elegast* 2012) en een leeseditie (*Karel en Elegast* 1997). De vertaling is grotendeels ontstaan op basis van de leeseditie (met behulp van de hertaling) maar werd daarna door de docent, als eindredacteur, geconfronteerd met de historisch-kritische editie.

b. de bepaling van de doelgroep: er werd besloten dat de vertaling bestemd is voor studenten Nederlands in Polen.

c. keuze van de vorm van de doeltekst: na een studie van diverse voorbeelden van middeleeuwse epische teksten in vertaling naar het Pools werd besloten om te opteren voor een vrije-versvertaling.

d. de inhoudelijk aspecten van de tekst: behalve een fragment te vertalen, hadden de studenten de taak een essay over een gekozen literair-historisch aspect van de tekst te schrijven; daarom is de tekstanalyse en –interpretatie in de colleges veelvuldig aan bod gekomen.

e. de vertaaltheoretische aspecten van de tekst: een onderdeel van het project was dat iedere student een essay moest schrijven over de vertaalkundige uitdagingen in zijn of haar fragment; als theoretische achtergrond hierbij werd in de colleges discussie gevoerd over een aantal artikels van Poolse en Nederlandse vertaalwetenschappers (o. a. T. Bałuk-Ulewiczowa, M. Heydel en D. Grit).

Als eindresultaat van dit vertaalproject werden de fragmenten, die door de studenten afzonderlijk zijn vertaald, geredigeerd en samengevoegd door de auteur van dit artikel in één doorlopende tekst. Al met al kunnen de studenten en hun docent nu terugkijken op een zeer succesvolle samenwerking die concrete vruchten heeft afgeworpen (Polkowski 2017).

CONCLUSIE

Concluderend wil ik graag naar enkele aspecten van het gebruik van literatuur in her- en vertaling verwijzen. Ten eerste, het gebruik van hertaalde leesedities en vertalingen in de NVT-neerlandistiek is niet alleen beperkt tot de toepassing van al bestaande bronnen (tekstedities) in een didactische context, maar kan veel breder begrepen worden als de toepassing van diverse methoden (die de procedés van her- en vertalen operationaliseren) om een

reeks van leerdoelstellingen te bereiken. Bestaande tekstedities fungeren hierbij slechts als uitgangspunt voor nieuwe producten van de activiteit van de studenten.

Ten tweede, het gebruik van her- en vertaling in de NVT-didactiek biedt een enorme verrijking van het onderwijsaanbod. Het gemak waarmee praktische resultaten geboekt kunnen worden komt niet alleen de eisen van professionele ontwikkeling tegemoet, maar laat de studenten ook meedoen aan een activiteit met een concreet resultaat dat hun affiniteit met het vak Nederlands versterkt en waar zij trots op kunnen zijn.

Tenslotte, omdat het erop lijkt dat de uitgevers van hertaalde leeseditie in Nederland of België nog steeds niet gericht zijn op de NVT-neerlandistiek als doelgroep, is dit een terrein waar NVT-neerlandici veel nieuwe hertaal- en vertaalactiviteiten kunnen ontplooiën.

REFERENTIES

- Bossaert, Benjamin. 2015. 'Didactische aspecten van het literair vertalen. Andere wereld. Literaire wereld. Een Wondere wereld voor de leraar.' In Marketa Štefkova & Benjamin Bossaert (eds.). *Onbegekende verleiding. Vertaling en receptie van de Nederlandstalige en kleinere Germaanse literaturen in Centraal-Europese context*, 41–54. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Claassens, Geert. (ed.). 2012. *Karel ende Elegast*. Bezorgd door Geert Claassens. Amsterdam: Amsterdam University Press (Alfa literaire teksten uit de Nederlanden).
- Damrosch, David. 2009. 'Frames for World Literature.' In: Simone Winko, Fotis Jannidis & Gerhard Lauer (eds.). *Grenzen der Literatur. Zu Begriff und Phänomen des Literarischen*, 1–20. Berlin & New York: De Gruyter.
- Dąbrowka, Andrzej. 2001. *Teatr i sacrum w średniowieczu, Religia — cywilizacja — estetyka*. Wrocław: Fundacja Nauki Polskiej.
- Dowlaszewicz, Małgorzata. 2017. 'De 'reizen' van Ruusbroec naar Polen: Over de vertalingen van het werk van Jan van Ruusbroec (1293–1381) naar het Pools.' *Roczniki humanistyczne* 64 (5, zeszyt specjalny): 165–177.
- Engelbrecht, Wilken, Kamila Tomaka & Agnieszka Flor-Górecka. 2017. *Filologia Niderlandzka I stopnia. Opis programu studiów na cykl kształcenia 2017/2020*, Lublin, s.d. (= 2017). Toegankelijk op http://www.kul.pl/files/832/filologia_niderlandzka_i_stopnia_cykl_2017-2020.pdf (download 20 oktober 2017).
- Engelbrecht, Wilken, Kamila Tomaka & Agnieszka Flor-Górecka. 2017. *Filologia Niderlandzka II stopnia. Opis programu studiów na cykl kształcenia 2017/2019*, Lublin, s.d., (= 2017). Toegankelijk op http://www.kul.pl/files/832/filologia_niderlandzka_ii_stopnia_cykl_2017-2019_1.pdf (download 20 oktober 2017).
- Fish, Stanley. 1980. *Is there a text in this class? The authority of interpretive communities*. Cambridge, Mass. & London: Harvard University Press.
- Gera, Judith & Agnes Sneller. 2010. *Inleiding literatuurgeschiedenis voor de internationale neerlandistiek*. Hilversum: Verloren.
- Głąb, Anna. 2016. *Literatura i poznanie moralne. Epistemologiczne podstawy krytyki literackiej*, Lublin: Wydawnictwo KUL.

- Greenblatt, Stephen, Carol T. Christ & Alfred David. 2015. *Norton Anthology of English Literature*, bewerkt door Stephen Greenblatt. New York — London: W.W. Norton & Co.
- Haverals, Wouter, Elisabeth de Bruijn, Bram Caers, Veerle Fraeters, Mike Kestemont, Patricia Stoop & Anke Verschueren. 2017. 'Met een MOOC'je in een hoekje,' *Neerlandia* 121: 5–8.
- Jansen, Jeroen. 2008. *Imitatio. Literaire navolging (imitatio auctorum) in de Europese letterkunde van de renaissance (1500–1700)*, Hilversum: Verloren.
- Jongen, Ludo, & Małgorzata Dowlaszewicz. 2012. *Vier viervoeters/Cztery czworonogi*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Slings, Hubert (ed.). 1997. *Karel en Elegast*. Samengesteld door Hubert Slings. Amsterdam: Amsterdam University Press (Tekst in context 1).
- Mathijssen, Marita. 2003. *Naar de letter. Handboek editiewetenschap*. Den Haag: Constantijn Huygens Instituut.
- Meijer Drees, Marijke (ed.). 1993. *Nederlandse Literatuur, een studiehandleiding*, Groningen: Martinus Nijhoff.
- Oczko, Piotr (vert.). 1998. *Cudowna historia Maryjki z Nijmegen, która przez siedem lat miała do czynienia z diabłem: anonimowy mirakl niderlandzki z XV wieku*. Vertaald door Piotr Oczko, W. Szturc, Kraków: Script.
- Polkowski, Marcin (red.). 2017. *Dzieje króla Karola i rycerza Elegasta. Niderlandzki epos rycerski z XIII wieku*. Vertaald door studenten Nederlands aan de Johannes Paulus II Katholieke Universiteit Lublin, onder red. van M. Polkowski, Lublin: Episteme.
- Polkowski, Marcin. 2018. *Niderlandzkie przykładowe opowieści. Konteksty literackie i kulturowe delfckiej Księgi Cudów Najświętszej Maryi Panny / Nederlandse voorbeeldige verhalen. De literaire en culturele context van het Delftse Boeck van Onser Liever Vrouwen miraculen*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Ryssen, Marcel. 1990. 'Van den vos Reynaerde. Tekst en vertaling. Bewerkt en vertaald door H. Adema. (Vertaald Middelnederlands, 11). Leeuwarden, Taal & Teken, 1987. (2e druk), 127 p. 325 BF.' *Tiecelijn* 3: 15–17.
- Slings, Hubert. 1996. 'Interview met Hessel Adema, uitgever van de reeks Vertaalde Tekstuitgaven: "Ik zou me heel alleen voelen als ik dat verleden niet achter me wist."' *Literatuur* 13 (1): 207–211.
- Slings, Hubert (ed.). 1997. *Karel en Elegast*. Samengesteld door Hubert Slings. Amsterdam: Amsterdam University Press (Tekst in context 1).
- Stipriaan, René van. 2003. 'Boeken aan de beademing. Hoe kunnen we onze klassieken weer laten lopen?' *Literatuur* 20: 13–16.
- Vondel, Joost van den. 2002. *Lucyfer*. Vertaald door Piotr Oczko. Kraków: Universitas.
- Wilmink, Willem. 1995. *Beatrijs. Een middeleeuws Maria-mirakel*. Vertaald door Willem Wilmink, met een inl. en een teksteditie door Theo Meder. Amsterdam: Uitgeverij Prometheus / Bert Bakker (Nederlandse klassieken).

INTERNETBRONNEN

- www1 'Colofon,' <https://www.literatuurgeschiedenis.nl/informatie/lgme074.html> (geraadpleegd op 28 oktober 2017).
- www2 'Servaaslegende: Hendrik van Veldeke, 1170-1180, Maastricht' <https://www.literatuurgeschiedenis.nl/middeleeuwen/tekst/lgme014.html> (geraadpleegd op 19 september 2017).
- www3 'Over vogala', <http://www.vogala.org/> (geraadpleegd op 19 september 2017).
- www4 'Colofon — MOOC Middelnederlands', <https://moocmnl.kantl.be/colofon/> (geraadpleegd op 21 juni 2018).
- www5 *Uitgeverij Taal & Teken / De Jong Boeken*, <http://www.dejongboeken.nl>

ZASTOSOWANIE METOD PARAFRAZY I PRZEKŁADU
W DYDAKTYCE LITERATUROZNAWSTWA NA POTRZEBY STUDENTÓW
UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA NIDERLANDZKIEGO JAKO JĘZYKA OBCEGO

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zbadanie, w jaki sposób parafrazy literackie tekstów literatury dawnej (zwłaszcza średnioniderlandzkiej) we współczesnym języku niderlandzkim oraz przekłady tychże tekstów na inne języki (zwłaszcza język polski) mogą zostać wykorzystane w dydaktyce literaturoznawstwa niderlandzkiego w ramach zajęć skierowanych do studentów uczących się języka niderlandzkiego jako języka obcego w ramach kierunków filologii niderlandzkiej na uczelniach akademickich. Decyzja nauczyciela akademickiego, aby posługiwać się edycjami w formie parafrazy literackiej lub przekładu, została zdefiniowana w kategoriach interakcji trzech zamierzeń dydaktycznych (pobudzenie zainteresowania; ułatwienie akwizycji językowej; zdobywanie wiedzy merytorycznej). Autor następnie omawia wachlarz istniejących wirtualnych podręczników literatury niderlandzkiej oraz edycji drukowanych oferujących czytelnikowi uwspółcześioną parafrazę dawnych tekstów literackich. W dalszej części artykułu pokazano, w jaki sposób w środowisku dydaktycznym, posługując się wspomnianymi materiałami, parafraza literacka oraz translacja mogą zostać wykorzystane jako metody dydaktyczne dla osiągnięcia trzech wymienionych powyżej celów. Przykładem takiego działania jest zrealizowany przez autora artykułu projekt dydaktyczny, w którego trakcie studenci niderlandystyki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II przełożyli na język polski epos rycerski *Karel ende Elegast* (*Historia króla Karola i rycerza Elegasta*).

Słowa kluczowe: parafraza literacka; translacja; metody dydaktyczne; literatura niderlandzka; język niderlandzki jako język obcy.

THE APPLICATION OF LITERARY PARAPHRASE AND TRANSLATION
IN TEACHING LITERATURE TO STUDENTS LEARNING DUTCH
AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

This article is intended to show how literary paraphrases of older (esp. medieval) literary texts into modern Dutch and their translations (from Dutch into other languages, here: Polish) may be used in the teaching of Dutch literature to students learning Dutch as a foreign language as part of an academic curriculum of Dutch philology. The decision of the teacher to use such texts is defined in terms of the interplay of three didactic goals (stimulating interest; focusing on language acquisition; factual content). The author then explores an array of existing handbook-type websites and printed editions offering historical literary texts paraphrased in Modern Dutch. The article goes on to show how in a classroom context, paraphrase and translation, using these materials, may be used as teaching methods to achieve all three of the abovementioned goals. An example of this is a project designed by the author, in the course of which students of Dutch at the John Paul II Catholic University of Lublin translated into Polish the chivalric epic *Karel ende Elegast* (Charles and Elegast).

Key words: literary paraphrase; editions; teaching; Dutch literature; Dutch as a foreign language.